

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут гуманітарних наук
Кафедра психології та соціології

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від «__» _____ 2021 №__
Голова НМР _____ О.А. Шевчук

ПРОЄКТ
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Екологічна психологія на робочому місці»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»
статус дисципліни: вібрікова
Освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»

Ірпінь – 2021р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» складена на основі освітньо-професійної програми «Психологія. Психологія бізнесу», затвердженої Вченою радою Університету ДФС України «26» квітня 2021 року (протокол № 5).

Укладач: _____ **Л.М. Клевець**, к. психол. н., доцент,
кафедри психології та соціології, лікар-психіатр.

О.В. Войтенко, к. психол. н., доцент,
доцент кафедри психології та соціології

Є.П. Желібо, доктор наук, професор
професор кафедри техногенно-екологічної безпеки

А.М. Львовчкіна, доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи КНУ імені Тараса
Шевченка

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою психології та соціології, протокол від «_____» _____ 2021 № _____

В.о завідувача кафедри _____ **І.О. Петухова**, кандидат педагогічних наук, доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою Навчально-наукового інституту гуманітарних наук, протокол від «_____» _____ 2021 р. № _____

Голова вченої ради ННІ гуманітарних наук _____ **Є.М. Суліма**

Завідувач навчально-методичного відділу _____ **І.В. Качур**

Ресстраційний № _____

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри психології та соціології

Протокол від _____ 20__ р. № _____.

Укладач: Клевець Л.М.

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни (протягом 5 років після затвердження або до затвердження освітньої програми)

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП

Зміст

Передмова.....	4
Опис навчальної дисципліни	7
Результати навчання.....	7
Зміст навчальної дисципліни за змістовними модулями	10
Критерії оцінювання.....	13
Засоби оцінювання.....	18
Форми та перелік питань до поточного та підсумкового контролів.....	18
Рекомендована література	20

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Екологічна психологія на робочому місці» відноситься до навчальних дисциплін вибіркового блоку підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 053 Психологія ОПП «Психологія. Психологія бізнесу».

Мета навчальної дисципліни: здійснення теоретичної та практичної підготовки конкурентноспроможних фахівців, які здатні ефективно виконувати професійну діяльність у взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Завдання навчальної дисципліни:

- познайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами екологічної психології на робочому місці;
- розробка дієвих синергетичних моделей співіснування людини і природи, принципів і методів діагностики екологічної свідомості різних верств населення,
- сформувати систему умінь і навичок (технологій і стратегій) взаємодії людини з природою;
- оволодіти основами психології управління людськими ресурсами;
- знати психологічні закономірності та особливості екологічної психології;
- спрямувати особистість на практичне вирішення психологічних проблем, пов'язаних зі сферою екологічної психології на робочому місці підприємств.

Методи та форми навчання: методи: теоретичного та емпіричного дослідження, аналізу даних, технології психологічної допомоги; психолого-педагогічних ситуацій, складання психологічних характеристик, власних проєктів, методики досліджень та інтерпретації отриманих даних. Форми організації занять: лекційні, семінарські заняття, індивідуальна й самостійна робота; робота в мережі Internet, аналіз й конспектування першоджерел, робота з додатковою літературою, написання дайджестів, есе, розв'язання психолого-педагогічних ситуацій), контрольні роботи і екзамен. На семінарських заняттях, окрім усного опитування застосовуються також такі форми навчання як турніри, ділові ігри, brainstorming, дебати, колоквиуми (заслуховування доповідей та повідомлень, їх обговорення і рецензування). Форми навчання: денна, заочна.

Організація поточного та підсумкового контролю знань.

Метою поточного контролю є перевірка у студентів рівня набутих знань та умінь на лекціях, семінарських заняттях та шляхом самостійного вивчення програмного матеріалу. Поточний контроль здійснюється персоніфікованим оцінюванням роботи кожного студента. Структура поточного контролю враховує особливості заочної форми навчання.

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу дисципліни складає 100 балів.

У поточному контролі знань студентів із дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» оцінюванню підлягають наступні *обов'язкові елементи*:

Системність і активність роботи на семінарських заняттях.

Виконання модульних завдань.

Оцінка *системності і активності* роботи на семінарських заняттях передбачає контроль:

- 1) рівня знань, продемонстрованого студентами у їх виступах чи відповідях на семінарських заняттях;
- 2) результатів виконання і захисту контрольних робіт чи інших завдань, винесених на певне семінарське заняття.

Формою підсумкового контролю знань є екзамен.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: Магістр	Обов'язкова	
Модулів – 2	Галузь знань: 05 соціальні та поведінкові науки	Рік підготовки	
		1	1
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1	1
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія	Спеціальність: 053 Психологія	Лекції	
		16	4
		Семінарські заняття	
		14	2
		Самостійна робота	
		58	82
		Індивід - консультац. робота:	
		2	2
Вид контролю			
екзамен			

2.1. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Після вивчення курсу «Екологічна психологія на робочому місці» (ВБ 14), здобувачі вищої освіти повинні володіти такими компетентностями (відповідно до матриць освітньо-професійної програми):

інтегральна:

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, зокрема психології бізнесу, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальні:

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК7. Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

спеціальні:

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Формулювання результатів навчання для вибіркової навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, зокрема:

ПР 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР 2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР 3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо) провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР 7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР 14. Критично оцінювати психологічні методи втручання, порівняти їх переваги та обмеження, придатність для конкретних випадків, розробити своє застосування з урахуванням потреб та середовища організації бізнесу.

2.3. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Передумовами для вивчення дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» є: засвоєння теоретичних і практичних засад з таких дисциплін, як: «Психологія бізнесу».

Постреквізитами вивчення дисципліни є: засвоєння теоретико-практичних основ з наступних навчальних курсів: «Поведінкова економіка».

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

для груп: _____

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма навчання на базі ПЗСО/ОКР молодший спеціаліст, молодший бакалавр				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	ікр	с.р./		л	с	ікр	с.р
Модуль 1. Екологічна психологія, взаємодія між працівниками та їх середовищем										
Тема 1. Вступ до екологічної психології.	10	2	2		6	10	2			8
Тема 2. Робоче середовище.	12	2	2		8	12				12
Тема 3. Взаємодія між працівниками та їх середовищем у контексті теорії систем.	10	2	2		6	10				10
Тема 4. Фізичне середовище: шум, освітлення, музика, запахи, вентиляція, естетика інтер'єру	12	2	2		8	12		2		10
<i>Разом за Модулем 1</i>	44	8	8		28	44	2	2		40
Модуль II. Екологічне виховання, освіта, культура, організаційні перетворення										
Тема 5. Екологічне виховання, екологічна освіта і екологічна культура	12	2	2		8	12	2			10
Тема 6. Нормування та класифікація шкідливих бенебезпечних рівнів. Щільність і розташування.	12	2	2		6	12			2	10
Тема 7. Поняття екологічно чистої організації.	12	2	2		8	12				12
Тема 8. Екологічні організаційні перетворення.	10	2		2	8	10			2	10
<i>Разом за Модулем 2</i>	46	8	6	2	30	46	4		2	42
Усього годин	90	16	14	2	58	90	4	2	2	82

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ

Модуль 1. Екологічна психологія, взаємодія між працівниками та їх середовищем.

Тема 1. Вступ до екологічної психології.

План лекції:

1. Екологічна психологія як наука. Основні поняття, предмет і задачі екологічної психології.
2. Передумови виникнення екологічної психології як окремої галузі знань та її зв'язки з іншими галузями психологічної науки.
3. Методологія наукових досліджень екологічної психології
4. Психодіагностика та її методи в екологічній психології.
5. Напрями сучасних досліджень в галузі екологічної психології.

План семінарського заняття:

1. Поняття, об'єкт, предмет і задачі екологічної психології.
2. Зв'язки екологічної психології з іншими галузями психологічної науки.
3. Методи та психодіагностика екологічної психології.
4. Сучасні дослідження в галузі екологічної психології
5. Історія розвитку екологічної психології в Україні.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Предмет вивчення екологічної психології.
2. Основи завдання екологічної психології.
3. Основні поняття екологічної психології.
4. Методологічні підходи в екологічній психології.
5. Основні передумови виникнення екологічної психології.
6. Зв'язок екологічної психології з іншими науками.
7. Які методи дослідження найчастіше використовуються в екологічній психології?
8. Основні напрями сучасних досліджень екологічної психології.

Основна література: 1, 6, 7, 15.

Додаткова література: 3, 7, 11.

Інтернет – ресурс. 1, 3.

Тема 2. Робоче середовище.

План лекції:

1. Формування екологічної свідомості як елементу структури діяльності.
2. Типи особистості в залежності від стану робочого столу людини.
3. Принципи й умови запобігання перевтомі, хронічній втомі і стресові на робочому місці.
4. Патологічний стрес, пов'язаний із навчанням у ВНЗ.
5. Стратегія боротьби зі стресом.

План семінарського заняття:

1. Працездатність і внутрішні чинники, що зумовлюють її на робочому місці.
2. Працездатність і втома. Стратегія боротьби.
3. Працездатність і біоритми.
4. Перевтома і хронічна втома. Стратегія боротьби.

Завдання для самостійної роботи студентів.

1. Фізіологічний механізм стресу і його симптоми.
2. Механізми регуляції стресу.
3. Принципи і умови запобігання перевтомам, хронічній втомі та стресу.
4. Освітній процес і стрес.

Основна література: 10, 12, 13, 14.

Додаткова література: 3, 5, 10.

Інтернет – ресурс. 2, 3.

Тема 3. Взаємодія між працівниками та їх середовищем у контексті теорії систем.

План лекції:

1. Підвищення мотивації персоналу
2. Таланти - мотивація – індивідуальність
3. Перешкоди при прийомі на роботу
4. Емоційна рівновага – основний фактор психічного здоров'я між працівниками.

План семінарського заняття:

1. Ознаки емоційної рівноваги.
2. Умови досягнення емоційної рівноваги.
3. Мотиваційні залежності.
4. Рефлексивний потік психіки - адаптація до середовища.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Зв'язок емоцій із потребами та їхня роль у формуванні особистості
2. Природа емоцій і їх функції.
3. Мозкові структури, що відповідають за генерацію емоцій.

Основна література: 14, 16.

Додаткова література: 3, 10, 16.

Інтернет – ресурс. 1,4.

Тема 4. Фізичне середовище.

План лекції:

1. Проблеми класифікації екологічних факторів, що впливають на психіку.
2. Класифікація факторів за їх походженням: біо- та антропогенні.
3. Класифікація за органами почуттів: зорові, слухові, нюхові, смакові.
4. Класифікація за ефектом дії на людину: корисні, нейтральні, шкідливі.

План семінарського заняття:

1. Особливості дії різноманітних чинників середовища на людину та шляхи їх оптимізації.
2. Предметно-просторовий фактор. Вплив кольору на психіку людини.
3. Вплив на психіку: освітлення, вікна, природне освітлення, вентиляція.
4. Слухові та зорові фактори екології. Вплив шуму, музики, запахів, естетики інтер'єру на людину.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Специфіка інформаційного фактора.
2. Вплив екологічного чинника на етнопсихологію українців.
3. Особливості індивідуального сприймання негативних факторів середовища.

Основна література: 5, 11, 19.

Додаткова література: 2, 7, 9, 18.

Інтернет – ресурс. 2, 4.

Модуль II. Екологічне виховання, освіта, культура, організаційні перетворення.

Тема 5. Екологічне виховання, екологічна освіта і екологічна культура

План лекції:

1. Екологічна освіта. Функції екологічної освіти.
2. Екологічне виховання. Функції екологічного виховання.
3. Позиції та основні постулати екологічного виховання.
4. Онтогенез екологічної свідомості. Екологічна культура.
5. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість.

План семінарського заняття:

1. Методологія екологічного виховання
2. Історія розвитку екологічної освіти.

3. Реалізація екологічної культури.

4. Проблеми екологічної освіти у зв'язку з різними віковими групами населення.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте сутність понять «екологічне виховання» та «екологічна освіта».

2. Охарактеризуйте основні методологічні аспекти екологічного виховання та екологічної освіти.

3. Проаналізуйте процес формування екологічної свідомості на різних вікових етапах розвитку особистості.

4. Які Вам відомі інноваційні методи, що можна використовувати в екологічній освіті?

5. Як відбувається формування екологічної свідомості у різні вікові періоди?

6. У чому виявляється екологічна культура особистості.

Основна література: 4, 8, 18.

Додаткова література: 1, 6, 20, 21.

Інтернет – ресурс. 1,2.

Тема 6. Нормування та класифікація шкідливих та небезпечних факторів. Щільність і розташування.

План лекції:

1. Нормування та класифікація шкідливих та небезпечних факторів

2. Екологічні нормативи і стандарти якості середовища проживання

3. Стратегія раціонального природо користування

4. Охорона довкілля: безвідходне споживання, використання і переробка відходів.

5. Біотехнологія.

План семінарського заняття:

1. Основи економіки природокористування

2. Поняття про природокористування та природоохоронну діяльність.

3. Навколишнє середовище і здоров'я

4. Екологізація економіки.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Нормування шкідливих та небезпечних факторів

2. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів

3. Антропогенний вплив на географічний стан Землі

4. Новітні проблеми екологічної психології – генна інженерія та клонування.

5. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.

6. Чому впровадження безвідходних технологій у різних галузях відбувається низькими темпами?

Основна література: 3, 16, 20.

Додаткова література: 1, 3, 14.

Інтернет – ресурс. 2, 4.

Тема 7. Поняття екологічно чистої організації.

План лекції:

1. Екологічна свідомість: сутність, властивості та форми прояву.

2. Історія виникнення терміну «екологічна свідомість».

3. Розуміння свідомості в сучасній психологічній науці.

4. Структурні компоненти екологічної свідомості.

План семінарського заняття:

1. Сучасне розуміння феномену екологічної свідомості.

2. Типи людей-носіїв екологічної свідомості.

3. Екологічні установки та екологічна поведінка.

4. Загальний підхід до аналізу формування суб'єктивного ставлення до довкілля.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте сучасне визначення поняття «екологічна свідомість».
 2. Які Вам відомі основні якості екологічної свідомості?
 3. Охарактеризуйте різні типології екологічної свідомості.
 4. Форми прояву «Екологічної свідомості» особистості.
 5. Вкажіть різновиди типів людей-носіїв екологічної свідомості.
 6. Що таке екологічна поведінка?
 7. Поняття про екологічне мислення.
 8. Адаптивна функція екологічної свідомості.
 9. Проблеми визначення поняття «екологічна свідомість».
 10. Особливості уявлення відносин “людина - довкілля” у свідомості різних вікових груп населення.
 11. Особливості екологічної поведінки та її залежність від зовнішніх факторів.
- Основна література: 2, 17, 21
 Додаткова література: 2, 8, 15.
 Інтернет – ресурс. 1, 3.

Тема 8. Екологічні організаційні перетворення.

План лекції:

1. Вплив людства на середовище
2. Антропогенний вплив на географічний стан Землі.
3. Вплив людства на атмосферу та літосферу.
4. Вплив людства на флору і фауну.
5. Вплив людства на ґрунт та світовий океан.
6. Адаптогенез екологічної свідомості після аварії на ЧАЕС.

План семінарського заняття:

1. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.
2. Поняття про природокористування.
3. Природоохоронна діяльність
4. Поняття про поведінкові екодиспозиції (тенденції в поведінці щодо екології) та їх види.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Наведіть приклади руйнівного впливу людини на природне середовище.
2. Які методи запобігання деструктивному впливу людини на середовище?
3. Розкрийте деструктивний вплив людини на світовий океан.
4. Що таке природоохоронна діяльність?
5. Які глобальні наслідки впливу людини на довкілля?

Індивідуально-консультативна робота

Завдання 1. Скласти таблицю «Історичний розвиток екопсихологічних ідей та знань»

Період час	Вчений-мислитель	Сутність ідей та наукових поглядів
Історична епоха		
Сучасна доба		

Завдання 2. Написати есе на тему «Значення соціального середовища у формуванні екологічної свідомості та екологічної поведінки особистості».

Завдання 3. Проаналізувати наукові публікації вітчизняних дослідників останніх 5 років, у яких висвітлюються результати емпіричних досліджень екологічної свідомості осіб різного віку. На основі аналізу публікацій створити презентацію в програмі Power Point про особливості екологічної свідомості дітей, підлітків, молоді або дорослого населення. Оптимальний об'єм презентації – 20-25 слайдів.

Завдання 4. Розробити програму соціально-психологічного тренінгу для школярів (або студентської молоді), спрямованого на формування екологічної свідомості.

Основна література:4,5, 9.

Додаткова література:4, 12, 13, 17.

Інтернет – ресурс. 3, 4.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Проведення поточного контрольного заходу є обов'язковим для студентів денної та заочної форми. Такий захід проводиться у вигляді аудиторної комплексної роботи та дозволяє здійснити контроль знань студентів за всіма змістовими модулями. Максимальна кількість балів за контрольний захід – від 0 до 5. Неявка студента на проміжний контроль за розкладом оцінюється у 0 балів. У випадку неявки студента на контрольний захід з поважних причин, контрольна робота виконується під час чергової консультації. Контрольний захід проводиться у письмовому вигляді і може включати теоретичні питання, розуміння понятійного апарату з навчальної дисципліни, тестові завдання.

Шкала оцінювання відповідей на теоретичне питання, понятійний апарат, тестові завдання.

Теоретичне питання, понятійний апарат	Кількість вірних відповідей на тестові питання	Кількість балів
Дана повна вірна відповідь на теоретичне питання і питання по понятійному апарату	9-10	5
Дана повна вірна відповідь на одне з питань, інша подана наближено вірно	7	4
Подано частково вірні відповіді на обидва питання	6	3
Подано частково вірну відповідь на одне питання, інше залишилося нерозкритим	5	2
Жодної вірної теоретичної відповіді або не розкриті зовсім	3	1
Жодної вірної теоретичної відповіді або не розкриті зовсім	1-2	0

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначити за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критеріями оцінювання

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ECTS здійснюється.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється такими засобами: усне опитування, перевірка контрольної роботи, індивідуальних письмових та усних робіт, а також самостійної роботи. При опитуванні та перевірці письмових робіт оцінювання здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Денна форма навчання

Тема	Модуль I =20				Контрольна робота №1 - 4 бали	Модуль1 + Поточна контр. робота + Модуль 2 +
	T.1	T.2	T.3	T4		
Робота на семінарських та практичних заняттях	2	2	2	2		
Виконання самостійної та	2	2	2	2		

індивідуальної роботи						Поточна контрольна робота + Екзамен (50) = 100 балів
Тема	Модуль II = 30				Контрольна робота №2 - 4 бали	
	T.5	T.6	T.7	T.8		
Робота на семінарських та практичних заняттях	2	2	2	2		
Виконання самостійної та індивідуальної роботи	2	2	2	2		
Індивідуально-консультативна робота				5		
Обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання УДФСУ MOODLE	5					

Заочна форма навчання

Тема	Модуль I =20				Контрольна робота №1 - 4 бали	Модуль1 + Поточна контр. робота + Модуль 2 + Поточна контрольна робота + Екзамен (50) = 100 балів	
	T.1	T.2	T.3	T.4			
Робота на семінарських та практичних заняттях				2			
Виконання самостійної та індивідуальної роботи	4	4	4	2			
Тема	Модуль II = 30						Контрольна робота №2 - 4 бали
	T.5	T.6	T.7	T.8			
Робота на семінарських та практичних заняттях							
Виконання самостійної та індивідуальної роботи	4	4	4	4			
Індивідуально-консультативна робота				5			
Обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання УДФСУ MOODLE	5						

Критерії оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарському занятті.

Семінарські заняття передбачають обговорення питань теми, розгляд нормативно-правової бази, проведення дискусій з основних проблем і питань, які розглядаються на семінарському занятті. Робота на семінарському (практичному) занятті передбачає усне та письмове опитування, роботу в групах, дискусії. Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 1 бали за тему.

Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання опрацьовують матеріал навчального курсу в основному шляхом самостійного вивчення. При підготовці здобувачі вищої освіти повинні користуватися навчальними посібниками, що рекомендуються по темах, опорним конспектом лекцій. Завдання для виконання самостійної та індивідуальної роботи здобувачам вищої освіти заочної форми навчання видаються під час проведення установчої лекції.

Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 1 ба. Під час проведення сесії під керівництвом викладача здобувачі вищої освіти систематизують знання з курсу. Контроль за рівнем знань та умінь з предмету здійснюється шляхом проведення аудиторної контрольної роботи, індивідуальної роботи та заліку.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає в опрацюванні проблемних теоретичних та практичних питань. Виконання самостійної роботи оцінюється під час проведення семінарського заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарському занятті денна і заочна форми навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання
2/4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
1/3	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0/1	Поверхнево володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 4 балів. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання аудиторна контрольна робота оцінюється від 0 до 4 балів.

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи денна і заочна форми навчання

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретичні питання	2
Тестовий блок	2*1
Всього	4

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Кількість балів денна/заочна	Критерії оцінювання
5	Послідовність, логічність написання реферату, а також підготовка презентації та, відповідно, його захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та

	узагальнені висновками.
4	Послідовність, логічність написання реферату, але без підготовки презентації.
3	Відсутня структура у підготовці презентованого матеріалу
2	Матеріал представлено, проте не проаналізовано
1	Здача індивідуальної роботи невчасно.

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здійснюється:

Сума балів за 100-бальною шкалою	ЕКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен/Диференціальний залік	Залік
90-100		відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	Зараховано
80-89		дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
70-79		добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	Середній (репродуктивний)	Задовільно	
60-69		задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал,			

			виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих			
50-59		достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-49	X	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0-34		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Результати складання екзаменів і диференційованих заліків оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вноситься у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «задовільно», «незадовільно»).

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- дидактичні і стандартизовані тести;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE УДФСУ
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

ФОРМИ ТА ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛІВ

Поточний контроль.

1. Передумови виникнення екологічної психології як окремої галузі знань та її зв'язки з іншими галузями психологічної науки.
2. Методологія наукових досліджень екологічної психології
3. Напрями сучасних досліджень в галузі екологічної психології.
4. Історія розвитку екологічної психології в Україні.
5. Таланти - мотивація – індивідуальність
6. Перешкоди при прийомі на роботу
7. Мотиваційні залежності.
8. Предметно-просторовий фактор. Вплив кольору на психіку людини.
9. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість.
10. Позиції та основні постулати екологічного виховання.
11. Екологічні нормативи і стандарти якості середовища проживання
12. Біотехнологія.
13. Стратегія раціонального природо користування
14. Розуміння свідомості в сучасній психологічній науці.
15. Типи людей-носіїв екологічної свідомості.
16. Патологічний стрес, пов'язаний із навчанням у ВНЗ.
17. Особливості дії різноманітних чинників середовища на людину та шляхи їх оптимізації.
18. Проблеми екологічної освіти у зв'язку з різними віковими групами населення.
19. Нормування та класифікація шкідливих та небезпечних факторів
20. Екологізація економіки.
21. Історія виникнення терміну «екологічна свідомість».
22. Антропогенний вплив на географічний стан Землі.
23. Адаптогенез екологічної свідомості після аварії на ЧАЕС.
24. Поняття про природокористування.
25. Природоохоронна діяльність
26. Глобальні наслідки впливу людини на довкілля.
27. Наведіть приклади руйнівного впливу людини на природне середовище.
28. Чому впровадження безвідходних технологій у різних галузях відбувається низькими темпами?
29. Які Вам відомі інноваційні методи, що можна використовувати в екологічній освіті?
30. Реалізація екологічної культури.

Підсумковий контроль:

1. Екологічна психологія як наука. Основні поняття, предмет і задачі екологічної психології.
2. Психодіагностика та її методи в екологічній психології.
3. Формування екологічної свідомості як елементу структури діяльності.

4. Типи особистості в залежності від стану робочого столу людини.
5. Принципи й умови запобігання перевтомі, хронічній втомі і стресові на робочому місці.
6. Стратегія боротьби зі стресом.
7. Працездатність і біоритми.
8. Підвищення мотивації персоналу
9. Емоційна рівновага – основний фактор психічного здоров'я між працівниками
10. Рефлексивний потік психіки - адаптація до середовища.
11. Проблеми класифікації екологічних факторів, що впливають на психіку.
12. Класифікація факторів за їх походженням: біо- та антропогенні.
13. Класифікація за органами почуттів: зорові, слухові, нюхові, смакові.
14. Класифікація за ефектом дії на людину: корисні, нейтральні, шкідливі.
15. Вплив на психіку: освітлення, вікна, природне освітлення, вентиляція на психіку.
16. Слухові фактори екології. Вплив шуму, музики, запахів, естетики інтер'єру на людину.
17. Екологічна освіта. Функції екологічної освіти.
18. Екологічне виховання. Функції екологічного виховання.
19. Онтогенез екологічної свідомості. Екологічна культура.
20. Охорона довкілля: безвідходне споживання, використання і переробка відходів.
21. Екологічна свідомість: сутність, властивості та форми прояву.
22. Структурні компоненти екологічної свідомості.
23. Сучасне розуміння феномену екологічної свідомості.
24. Екологічні установки та екологічна поведінка.
25. Загальний підхід до аналізу формування суб'єктивного ставлення до довкілля.
26. Вплив людства на середовище
27. Вплив людства на атмосферу та літосферу.
28. Вплив людства на флору і фауну.
29. Вплив людства на ґрунт та світовий океан.
30. Поняття про поведінкові екодиспозиції (тенденції в поведінці щодо екології) та їх види.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела

1. Акоюн В. Г. Екологічна культура особистості: Підручник. Херсон: Грінь Д.С. 2014. 395 с.
2. Андрейцев А.К. Основи екології: Підручник. - К.: Вища шк. 2001. -358 с.
3. Анісімова С., Риболова О.В., Поддашкін О.В. Екологія. - К.: Грамота, 2001- 136с.
4. Базыма Б. А. Цвет и психика: Моногр. - Х.: ХДАК, 2001. - 172 с.
5. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільногеографічна концептуалізація. Монографія. Київ. 2009. 297 с.
6. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навч. посібник. Київ; Херсон: Грінь Д. С. 2016. 255 с.
8. Екологічна психологія [Текст]: підруч. для студентів ВНЗ. За ред. В. О. Скребець, І. І. Шлімакова. Київ: Слово, 2014. 454 с.
9. Екологічна психологія: Хрестоматія для студентів ВНЗ. За ред. І. І. Шлімакової. Харків: Діса плюс; Чернігів: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевчека. 2016. 405 с.
10. Еколого-психологічні чинники якості життя в умовах розвитку сучасного суспільства: Колективна монографія / наук. ред. Ю. М. Швалба. Кіровоград: «Імекс-ЛТД», 2013. 208 с.
- 12.Скребець В. О. Екологічна психологія: онкопсихологічний практикум [Текст]: навч. посіб. К.
- 14.Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монографія. За ред. Ю.М. Швалба. К.: Педагогічна думка 2015. 216 с. Коломінський, А. М. Львовчкіна. - К.: МАУП, 2000.
15. Львовчкіна А. М. Основи екологічної психології: Навч. посіб. К., Екологічна психологія: Хрестоматія. К., 2006.- 246 с.
16. Львовчкіна А. М. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя. К., 2008.
17. С. Д. Максименко Загальна психологія, Вінниця: Нова книга, 2004. - 704с.
18. Приходченко А.А., Іванченко А.В. Екологічна психологія - проблеми та перспективи. Збірник матеріалів МНПК «Перший Всеукраїнський з'їзд екологів». Скачати в форматі pdf: http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/konf/1vze/zb_m/0044_zb_m_1VZE.pdf
19. Рудоміно-Дусятська О. В. Екологічна психологія: Навч. посіб. - К.: Ін-т післядипломної освіти КНУ ім. Тараса Шевченка, 2001. - 71 с.

Додаткова література:

1. Белорус О. Г., Гончаренко М. О., Зленко В. А. Глобализация и безопасность развития: Монография. Київ, 2002. 789 с.
2. Білявський Г. О., Фурду Р. С., Костіков І. Ю. Основи екологічних знань: Підручник. Київ: Либідь, 2000. 320 с.
3. Бровдій В. М. Екологія людини. Підручник. Харків: «ОВС», 2004. 254 с.
4. Данилишин Б. М. Природно-техногенні катастрофи: проблеми економічного аналізу та управління: Наукове видання. Київ: ЗАТ «Нічлава». 2001. 260 с.
5. Даценко І. І. Гігієна та екологія людини. Навчальний посібник. Львів: Афіша, 2000. 248 с.
6. Джигирей В. С. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища (Екологія та охорона природи) Підручник. Львів: Афіша, 2001. 272 с.
7. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2002. 203 с. 180
8. Каракаша І. І. Экологическое право Украины. Одесса: Латстар, 2001. 478 с.
9. Рудоміно-Дусятська О. В. Екологічна психологія: Навчальний посібник. Київ: Ін-т післядипломної освіти КНУ імені Тараса Шевченка, 2001. 71 с.
10. Окружающая среда и здоровье: учебник. Под ред. Л. Хенса, Л. Мельника, Э. Буна. Київ: Наукова думка; Брюссель: VUB, 1998. 326 с.

11. Пустовіт Г. П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1 - 9 класів у позашкільних навчальних закладах: монографія. К. – Луганськ: Альмамастер, 2004. 540 с.
12. Салтовський О. І. Основи соціальної екології: [навч. посібник для студ. Вищих навч. закладів]. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 384 с.
13. Скребець В. О. Екологічна психологія у віддалених наслідках екотехногенної катастрофи. К.: Вид. дім «Слово», 2004. 440 с.
14. Скребець В. О. Концептуальні засади побудови регіональної моделі екологічної освіти і виховання учнівської молоді. К.: Ніка-Центр, 2006. 184 с.
15. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навчальний посібник для ВНЗ. За ред. М. І. Дробнохода. Київ: МАУП, 2002. 104 с.
16. Ткачук Л.Ф. Від екології довкілля – до екології душі [Електронний ресурс] / Л.Ф. Ткачук // Доповідь на Всеукраїнській конференції «Екологічна освіта і виховання: досвід та перспективи» – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ecoleague.net/34903999-235.html>.
17. Толстоухов А. В. Екобезпечний розвиток. Київ: Знання України, 2001. 333 с.
18. Філоненко М. М. Екологічна психологія: теорія та практика. Переяслав-Хмельницький: [б.в.], 2005. 114 с.
19. Хрутьба В. О. Екологічні тренінги. Шкільний світ. 2004. № 36. С. 21–24.
20. Ясинська А. Психолого-педагогічні умови організації екологічного виховання старших школярів. Рідна школа. 2003. № 3. С. 13-15.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Пошукова система Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
2. Архів номерів Збірника наукових праць Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Ж71144
3. Архів номерів журналу Екологічна безпека та природокористування http://irbisnbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN&S21FMT=Jwu_B&S21ALL=%28K%3
4. **Інтернет-ресурси** <http://vsetesti.ru/> <http://www.voppsy.ru/> <http://www.psychology.ru/> <http://psychology.vuzlib.net/> <http://www.psychе.ru/> www.flogiston.ru/libraru <http://azps.ru> www.philosophy.ru/. www.psycholog

РЕЦЕНЗІЯ

на робочу програму навчальної дисципліни
«Екологічна психологія на робочому місці» для підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»
розроблену доцентом кафедри психології та соціології Л.М. Клевець.

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», освітньо-професійної програми «Психологія. психологія бізнесу».

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» чітко структурована і включає всі необхідні змістові складові для забезпечення успішного оволодіння компетентностями з даного курсу: мета, завдання, об'єкт дослідження екологічної психології, завдання для опрацювання на лекційних, семінарських заняттях, матеріал для самостійної роботи. До основних завдань відносяться: ознайомити студентів з поняттям про екологію психологію як науку і область практичної діяльності, її місце в системі сучасного наукового знання, познайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами екологічної психології на робочому місці; розробку дієвих синергетичних моделей співіснування людини і природи, принципів і методів діагностики екологічної свідомості різних верств населення.

Сформувані у студентів уявлення про загальні особливості володіння навичками пошуку наукової літератури та роботи по обробці інформації з різних джерел та різних видів роботи з текстами – анотування, конспектування, реферування, складання таблиць, як соціокультурного інституту і як виду діяльності, а також тих вимог, які ця діяльність пред'являє до людини; розкрити соціально-психологічну характеристику екологічної культури особи, описати позиції та основні постулати екологічного виховання, онтогенез екологічної свідомості. Вплив криз та катастроф на екологічну свідомість особистості. Ознайомити із психологічними чинниками, які впливають на здоров'я людини. Працездатність і втому та внутрішні чинники, що зумовлюють її на робочому місці, стратегію боротьби з перевтомою, хронічною втомою.

Представлена робоча програма може бути рекомендованою для затвердження і впровадження в навчальний процес Університету.

Рецензент:

к. психол. н., доцент,

доцент кафедри психології та соціології

О.В. Войтенко

РЕЦЕНЗІЯ

*на робочу програму навчальної дисципліни
«Екологічна психологія на робочому місці» для підготовки здобувачів вищої освіти
другого*

*(магістерського) рівня (денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «психологія»*

*освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»
розроблену доцентом кафедри психології та соціології Л.М. Клевець.*

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», освітньо-професійної програми «Психологія. психологія бізнесу».

Завдяки цьому курсу відбуватиметься підготовка студентів до адекватного входження в поняття екологічної психології на робочому місці, поглиблюватимуться їх знання і навички із використання психологічних знань в моделюванні взаємовідносин екологічної свідомості і культури у вихованні суспільства, розвитку і реалізації своїх здібностей на робочому місці підприємств в сучасних соціально-економічних умовах. В курсі вдало розкриваються міждисциплінарні аспекти екологічної психології, робиться акцент на психологічній стороні діяльності людини, враховуються при цьому ціннісно-орієнтаційні, пізнавальні, комунікативні, культурні якості людини. Отже, структура дисципліни забезпечує оволодіння студентами як теоретичними знаннями, так і практичними навичками і компетентностями, необхідними для успішної діяльності у сфері екологічної психології на своєму робочому місці.

Робоча програма курсу висвітлює як теоретичні моделі, так і практичні методи, які розглядатимуться на семінарських заняттях. За всіма темами надається перелік новітньої літератури для самостійної роботи. Пропоновані питання до семінарів цілком відповідають основному матеріалу дисципліни. Робоча програма чітко визначає структуру навчальної дисципліни та завдання для самостійної роботи. В цілому, розроблена програма курсу вирізняється цілісністю і практичною спрямованістю та відповідає викликам сьогодення.

Рецензована програма та робоча програма повністю відповідають вимогам та професійному спрямуванню. Набуті в цьому навчальному курсі знання стануть важливим підґрунтям для практичної діяльності майбутніх фахівців.

Рецензент

доктор наук, професор

професор кафедри:

Є.П. Желібо

РЕЦЕНЗІЯ

на робочу програму навчальної дисципліни
«Екологічна психологія на робочому місці» для підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»
розроблену доцентом кафедри психології та соціології Л.М. Клевець.

Розвиток суспільства та його взаємодія із оточуючим середовищем, показує, що людство часто стає руйнівною силою, що спричиняє екологічні кризові стани, або й екологічні катастрофи. Визнання цього драматичного факту стало одним із чинників, який сприяє виникненню екологічної психології як науки про психологічні аспекти взаємозв'язку та взаємодії людини з навколишнім середовищем, - природним, штучним, соціальним, - виникла наприкінці ХХ сторіччя. На сьогодні екологічна психологія не є остаточно сформованою наукою з чітко визначеним об'єктом та предметом досліджень, із сталим категорійним апаратом, методологією та методами досліджень. Але, оскільки дослідження з екологічної психології, у зв'язку з пошуками виходу з екологічної кризи, мають велику актуальність, розвиток цієї науки відбувається досить стрімко.

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна психологія на робочому місці» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», освітньо-професійної програми «Психологія. психологія бізнесу».

Робоча програма навчальної дисципліни включає: мету, завдання, об'єкт дослідження екологічної психології, завдання для опрацювання на лекційних, семінарських заняттях, матеріал для самостійної роботи. До основних завдань відносяться: ознайомити студентів з поняттям про екологію психологію як науку і область практичної діяльності, її місце в системі сучасного наукового знання, познайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами екологічної психології на робочому місці; розробку дієвих синергетичних моделей співіснування людини і природи, принципів і методів діагностики екологічної свідомості різних верств населення.

Представлена робоча програма може бути рекомендованою для затвердження і впровадження в навчальний процес Університету.

Рецензент
доктор психологічних наук,
професор

А.М.. Львовчкіна